בריי דאכלה ביעי הוו לה בני עינני דאכלה כוורי הוו לה בני חינני דאכלה כרפסא הוו לה בני [א]זיותני דאכלה כוסברתא הוו לה בני [ב]בישרני דאכלה אתרוגא הוו לה בני ריחני ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והוו מסקי לה לקמיה אבוה בריש ריחני אמר [ג]רב הונא [ד]בדק לן רב הונא בר חיננא [א]היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה צערא דידה הוא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו [ב]כל היכא דלאו אורחה שומעין לה היא אורחה והוא לאו אורחיה מאי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה אזלינן ופשיטנא ליה מהא [ה][ג]עולה עמו ואינה יורדת עמו אמר רב הונא מאי קראה [ו]והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל ר׳ אלעזר אמר מהכא [2]כי היא היתה אם כל חי לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה: הכניסה לו שפחה וכו׳: הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך איתתא [ז]בחריקאי משום דאמר לה הא טרחא לדידי ולדידה קמי דידך מאן טרח: שתים אינה מבשלת ואינה מניקה וכו׳: הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך איתתא אחריתי דטרחה לדידי ולדידה וחדא לדידך ולדידה משום דאמר לה קמי אורחי ופרחי מאן טרח: שלש אינה מצעת המטה: הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך אחריתי לאורחי ופרחי משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש אורחי ופרחי אי הכי אפי׳ ארבע נמי ארבע כיון דנפישי להו מסייען אהדדי א״ר חנא ואיתימא ר׳ שמואל בר נחמני לא הכניסה לו ממש אלא [ח]כיון שראויה להכנים אע״פ שלא הכניסה תנא אחד שהכניסה לו ואחד שצמצמה לו משלה: ארבע יושבת בקתדרא: אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא אע״פ שאמרו יושבת בקתדרא [ד]אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו את המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו [ט]אמר רב יצחק בר חנניא [י]אמר רב הונא [ה]כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה אמר רבא [ו]לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה: ומזיגת הכוס [ז]שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא אביי מנחא ליה אפומא דכובא רבא אבי סדיא רב פפא אשרשיפא [ח]אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה יין ישן בתקופת תמוז אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתו ליה תבשילא דארדי ואי לאו דיהב לי איסתכני אמר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרב כהנא ואייתו ליה גרגלידי דליפתא בחלא ואי לאו דיהב לי איסתכני רב פפא אמר אפילו תמרתא דהנוניתא כללא דמילתא [ט]כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא אבוה בר איהי ומנימין בר איהי [י]חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה הנהו תרתין חסידי ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא [כ]מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה דמאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא

דחוור

בריי. בריאים: **עינני.** עיניהם גדולות: **חנני.** בעלי חן: **כרפסא.** אפי״א: **כוסברתא.** אליינדר״א בלע״ז: **צערא דידה הוא.** החלב רב בדדיה ומצערה: **דלאו אורחה.** אין דרך משפחתה להניק: **בחריקאי.** במקומי. ולי נראה [ג]לשון חידקי קרן כלומר לשון פקידת מקום כפקד מקומי ובפגמי: **אורחי.** אורחים המשתהים שבת או חדש: **פרחי.** עוברים לדרכם. לפי שבמקום שיש בני בית רבים נוהגים להתארח עוברי דרך: **הא שארא.** כגון דברים קטנים: **שראויה להכנים.** שהכניסה נדוניא רבה ויש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקצתה שפחות להכנים ולשמשה: **אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו מטה.** לפרוש סדין וכגון דבר שאינו טורח ומשום דמילי דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו. ולא דמי למצעת דמתני׳ דהוי דבר של טורח. ובכפייה הכי לא כפי לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל: **חוץ ממזיגת כוס.** כל שהוא דברים של קירוב וחיבה ומביאין לידי הרגל דבר: **מיחלפא ליה.** בימי ליבונה: **אבי סדיא.** מראשותיו: **אשרשיפא.** ספסל: **הכל משהין לפני שמש.** המשמש בסעודה ואוכלין בפניו ושוהין מלהאכילו עד שיקומו הקרואים: **חוץ מבשר שמן כו׳.** שמתאוה להם ומצטער: **בתקופת תמוז.** שרימו חזק וחום היום מתגבר בו [ה]כאלם: **תבשילא דארדי.** מין כמהין ופטריות: **אסתכני.** הייתי מסוכן לאחוזי בולמוס מחמת תאות רעבוני: **גרגלידי.** חתיכות דקות ועגולות. רודיל״ש בלע״ז: **תמרתא דהנוניתא.** תמרה שמינה כמו קריב לגבי דהינא ואידהן (שבועות דף מז:): **קיוהא.** קיהיון שיניים. אינגרו״ר בלע״ז: **כל דאית ליה ריחא או קיוהא.** מזיק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל: **חד ספי.** מאכיל את השמש מכל מין ומין: **וחד ספי ליה ממין אחד.** בתחלת סעודה לשובע ומשאר המינין משהו עד שיגמור סעודתו: **קדים ספי.** קודם שיתן לפניו: **מאחר ספי.** מכל מין ומין לאחר שנתן לפניו ולפני האורחין: **דקדים ספי משתעי אליהו בהדיה.** לפי שכשנותן לפניהן והוא רואה ומתאוה ומצטער ופעמים שיש אורחין הרבה: **אזגור.** שם מלך פרס: **אטורנגא דמלכא.** [ל]מוסיף המות לפני השרים ולשונו שינישקלאקו״ש:

דמוול

הכניסה לו שפחה אחת. קשה תימה אם הוא זן אותה א״כ מה מרויח הבעל דבלא שפחה היא היתה עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבדה ועתה זן אותה ואת שפחתה: **ואחת** שצמצמה לו משלה גרסי׳. פירוש שמלאה לו ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של בשמים ושאר דברים ומלאה כל כך שיכול לקנות מזה כמה שפחות רבינו תם ויש גורסין שמלאה לו משלו כלומר שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי צרכה:

אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו המטה. והא דתנן שלש אינה מצעת כתבתי בריש מכילתין (דף ד:) [דלא הוי כמו הצעת המטה דמתני׳]: **מחלפא** דביתהו בידא דשמאלא. במחזור ויטרי פי׳ הרב ר׳ שמעיה שהיה נזהר רש״י אפי׳ שלא ליתן מפתח מידו לידה ומכאן אין ראיה דשאני מזיגת כוס שהוא דבר של חיבה ואסורה אפילו להביא לפניו על השולחן אלא למר מנחא ליה אבי סדיא ולמר אפומא דכובא ומסדר אליהו דקתני גבי ההוא עובדא דמייתי בפ״ק דשבת (דף יג: ושם) באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה כו׳ ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך שמא הבאת לו את השמן ואמרה לו חס ושלום אפי׳ באצבע קטנה לא נגע בי נמי אין ראיה דמצינן לפרש דשלא על הבאת הפך היה מקפיד אלא הכי קאמר שמא בשעת הבאת הפך לא נזהרת ונגע ביך וכן משמע שהשיבתו אפילו באצבע קטנה לא נגע בי אבל שלא הביאה לו לא קאמרה ומה שפירש דמחלפא ליה בידא דשמאלא בימי לבונה דמשמע שיש להקל בימי לבונה מבימי נדותה וכן אמרינן בפרק קמא דשבת (שם) בההוא עובדא שהבאתי לעיל דקאמר בימי נדותיך מהו אצלך בימי לבוניך מהו אצלך נראה דהיו רגילין לטבול אחר שבעה לראיה כשפוסקת דלא אסירא השתא אלא מדרבנן אבל בזמן הזה שאין רגילות לטבול עד אחר שבעה נקיים אין חילוק בין ימי נדות לימי לבון כדאמרינן במסכת שבת (דף סד:) הזבה בנדתה בהווייתה תהא עד שתבא במים:

לא

עין משפט נר מצוה

ס א מיי׳ פכ״א מהלכות אישות הל׳ יג סמג לאוין פא טוש״ע אה״ע סימן פב סע״ג:

סא ב מיי׳ שם הל׳ יד סמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ פ סעיף א וסעיף י:

סב ג מיי׳ וסמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ פב סעיף ג:

סג ד מיי׳ שם הל׳ ו סמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ פ סעיף ח:

סד ה מיי׳ שם הל׳ ג טור ש״ע שם סעי׳ ד ה:

סה ו ז ח מיי׳ פכ״א מהל׳ אישות הל׳ ה ומיי׳ פי״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ יט סמג לאוין קיא טור אה״ע סימן פ וטוש״ע י״ד סימן קצה סעי׳ י:

סו ט י כ מיי׳ פ״ז מהל׳ ברכות הל׳ ז ומיי׳ פ״ט מהל׳ עבדים הל׳ ח סמג עשין כו טוש״ע א״ח סימן קסט סעי׳ א וטוש״ע י״ד סימן רסו סעי׳ ח:

◆

תורה אור השלם

1. וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנְּךָ מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְהִוא בְּעֻלַת בָּעַל: בראשית כ ג

2. וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הָיְתָה אֵם כָּל חָי: בראשית ג כ

◆

לעזי רש״י

אפי״א. כרפס.

אליינדר״א. כוסבר.

רודיל״ש.

פלחים עגולים דקים.

איגרו״ר.

חדות, חריפות.

שינישקלאקר״ש [שינישקל״ש].

ממונה על משק-הבית.

◆

מוסף רש״י

בדק לן. מנסה אותנו (עירובין נא.) אם נדע להשיב (חולין קלג.). חוץ ממזיגת הכוס. להוסיף לו, והצעת המטה כו׳. שדרך קירוב וחיבה הן ובאין לידי הרגל דבר (לעיל ד:).

מסורת הש״ס

א) [פי׳ בעלי זיו והדר ערוך בערך זו. פי׳ יפים ואלים כפירוש ראשית חכמה], ב) [פי׳ בעלי בשר ר״ח], ג) [גי׳ הרא״ש רב פפא], ד) [עירובין נא. וש״נ], ה) [לעיל מח.], ו) [גי׳ הערוך בערך הרק בהריקאי], ז) [נ״ל ואמר], ח) לעיל ד:, ט) [נ״ל ואמר], י) [עי׳ היטב פרש״י לקמן קה. ד״ה בחריקאי], כ) פ״א באדם, ל) מוסיף המזון לפני השרים כצ״ל. רש״ל.

◆

תוספות רי״ד

אמר ר״פ בדיק לן ר״ה ב״ח היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעים לה דצערא דידה הוא. הוא אומר להניק והיא אומרי׳ שלא להניק מהו כל היכא דלאו אורחא לה שומעים אורחא ולאו אורחא מאי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה אזלינן. ופשיטנא לי׳ עולה עמו ואינה יורדת. אמר ר״ה והיא בעולת בעל בעליתו של בעל ולא בירידתו של בעל: הכניסה לו שפחה א׳. א״ר חנא ואיתימא רשב״נ לא שהכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכניסה אע״פ שלא הכניסה פירוש כיון שהכניסה לו כספים לקנותה מסקתן. תניא אחד שהכניסה לו א) ואי׳ שמצאתה לו בתוך ביתו. ארבע יושבת בקתדרא. אר״י ב״ח אמר ר״ה אע״פ שאמרו ד׳ יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ומרחצת פניו ידיו ורגליו (פי׳ הרב שאינו דומה הצעה זו להצעה דמתני׳ והצעה דמתני׳ מתפרש לקמן המטה והכרים והכסתות ויש שם טורח יותר אבל הצעה דהכא הוא לפרוש הסדינין על המטה שהוא לקירוב וחבה דומיא דמזיגת הכוס) ואר״י ב״ח אר״ה כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזה״כ והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו: א״ר והצעת המטה ל״א אלא בפניו אבל שלא בפניו ל״ל בה: מזיגת הכוס. דביתהו דשמואל מחלפא ליה בידא דשמאלא דאביי מנחה לי׳ אפומא דכובא דרבא אבי סדיא דר״פ אשרשיפא פי׳ המורה בימי ליבונה וכן פי׳ ר״ח ז״ל ואינו נ״ל דאטו קילי ימי ליבונה מימי נדתה טרם שלא תטבול בכרת קיימא ואדרבה בימי ליבונה שכבר פסקה מראות יש לה להתרחק יותר ויותר. ומכאן מוכח שלא היו אוכלין בטהרה חוליהן. והדין נותן שמה טהרה יכולין לעשות בח״ל ב) שהוא מטמאה בקברות: ואר״י ב״ח אר״ה. הכל משהין בפני שמש חוץ מבשר ויין ואר״ח בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה ויין ישן בתקופת תמוז. אמר רב ענן בר״ת הוה קאימנא קמי׳ דמ״ש ואייתו לי׳ תבשילא דארדי ואי לא דיהבי לי מיני׳ איסתכני ר״פ אמר אפי׳ תמרי דאונניתא בכללא דמילתא כל דאית ליה ריחא

א) כ״ה גי׳ הרי״ף וכ״ה בתוס׳ בד״ה ואחת ובשם יש גורסין, ב) נראה דצ״ל שהיא מטמאה בטומאת קברות.